

Sosiaali- ja terveysministeriö
mika.valimaa@kynnys.fi

Tehyn näkemykset apuvälinepalveluista ja apuvälineasetuksen muutostarpeista

Apuvälineasetuksessa ja apuvälinepalvelujen toteuttamisessa on paljon hyvää ja säilytettävää, mutta seuraavia muutoskohteita Tehy pitää tärkeinä.

1. Apuvälinepalveluihin pääsyä tulee helpottaa

Apuvälineasetusta tulee muuttaa siten, että kohtaa *”lääketieteellisin perustein todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästyminen”* ei tulkittaisi niin, että asiakkaalla pitää olla lääkärin toteama diagnoosi, jotta hän voi saada apuvälineen käyttöönsä. Diagnoosin asettaminen voi joissain tapauksissa kestää kuukausia, jopa vuosia. Apuvälineen arvioissa tulee edetä toimintakykylähtöisesti.

Apuvälinetarpeen voi todeta ja sen luovuttamisesta päättää muukin terveydenhuollon ammattihenkilö kussakin organisaatiossa sovitun työnjaon mukaisesti.

- ➔ Ehdotus asetuksen 1§:n 1. mom. muotoiluksi: *”Apuvälineen luovuttamisen edellytyksenä on asiakkaan toimintarajoitteesta johtuva yksilöllisesti todettu tarve apuvälineeseen ja apuvälineen käyttö tukee hänen toimintakykyään, arjen toimintojen hallintaa tai mahdollistaa osallistumista.”*

2. Apuvälineiden alueellisia saatavuuseroja tulee vähentää

Tulevat hyvinvointialueet voivat päättää apuvälineiden luovutuksesta omien käytäntöjensä ja luovutuskriteeriensä mukaisesti valtakunnallisista apuvälineiden luovutusperusteista piittaamatta.

Tärkeä lähtökohta tulee olla, että päätökset perustuvat yksilölliseen arvioon. Luovutusperusteiden tulkinnanvaraisuus voi kuitenkin johtaa asiakkaiden kannalta epäedullisiin ratkaisuihin, jotka eivät tue asiakkaan toimintakykyä ja osallisuutta riittävästi tai ollenkaan. Alueelliset erot tulkinnoissa aiheuttavat epätasa-arvoa apuvälineiden saatavuudessa apuvälineiden tarvitsijoiden kesken.

- ➔ Valtakunnallisia apuvälineiden luovutusperusteita tulee täsmentää ja mahdollistaa minimi ylittävät monipuoliset yksilölliset ratkaisut.
- ➔ Tulevien hyvinvointialueiden apuvälineiden luovutuskäytäntöjä tulee seurata ja arvioida keskenään. Aiheesta tarvitaan selvityksiä.

3. Apuvälineyksiköiden palveluprosessit tulee kehittää asiakaslähtöisimmiksi

Palveluprosessien toteutumisissa on puutteita, kuten suppeat aukioloajat, yksilöllinen arviointi ei toteudu joko osaamisen puutteen tai hallinnon ratkaisujen takia, ratkaisut kestävät kauan, kaksoiskappaleita ei saa tarpeen mukaisesti, käytön opetus on vaillinaista, käytön seuraamista ei ole järjestetty ja huolto- ja korjaustoimenpiteet saattavat kestää kauan, eivätkä asiakkaat aina saa täksi ajaksi vastaavaa apuvälinettä käyttöönsä.

Eri sektoreiden palvelut eivät toimi synergiassa. Esim. luovutettaessa asiakkaalle sähköpyörätuolia, kunnan vammaispalvelu ei välttämättä myönnäkään sähköpyörätuolin käyttöä edellyttäviä asunnonmuutostöitä. Kaikki nämä seikat estävät tai vaikeuttavat asiakkaan toimimista arjessa ja myös työn tekemistä.

Oppaassa apuvälineiden luovutusperusteiksi on kuvattu joitain hyviä palvelukäytäntöjä, mutta ei riittävästi.

- Apuvälineyksiköiden toiminnan suuntaamiseksi asiakaslähtöisemmäksi tulee apuvälinepalveluiden laatusuosituksen (v. 2003) sisältö päivittää osaksi opasta.
- Hyvinvointialueiden tulee varmistaa apuvälinepalveluihin riittävä määrä apuvälinealaa osaavia ammattihenkilöitä. Koko sote-henkilöstön apuvälineosaamista tulee lisätä.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut Kuntoutusohjaajat ry

Helsinki 31.8.2022

Millariikka Rytönen
Puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Outi Töytäri, kuntoutusalan asiantuntija, outi.toytari@tehy.fi